

Kees Slijkerman

Het boek *Stromingen in katholiek Nederland*, geschreven door Lodewijk Winkeler(1), geeft veel informatie over nieuwe bewegingen in de r.-k. kerk. De schrijver was begin jaren negentig algemeen secretaris van de Mariënbuurgvereniging, waar hij nog lid van is. Hij werkt aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Omdat hij zelf geen representant is van een van de nieuwe bewegingen - hij baseert zich vooral op literatuur en websites - heeft zijn boekje een bepaalde objectiviteit. Maar er staan ook nogal wat detailfouten in. Daarom is nu deze aanvulling op internet.

Het boeiende aan dit boek is dit: als de schrijver kijkt naar vitaliteit, bewegingen en stromingen in de kerk anno 2004 dan vallen hem vooral de nieuwe bewegingen op. Hij blikt terug op de laatste vijftig jaar en op de periode van polarisatie die achter ons ligt. In de periode van de polarisatie leken de Acht Mei Beweging en het Contact Rooms-Katholiek (CRK) de hoofdrolspelers. In het rustiger vaarwater waarin de kerk nu terecht is gekomen, komt er meer aandacht voor de nieuwe bewegingen die soms ook lekenbewegingen, spirituele bewegingen of kerkelijke bewegingen worden genoemd. Dat een buitenstaander dit nu te boek stelt geeft aan dat een breder publiek de nieuwe bewegingen begint te ontdekken.

CORRECTIES EN AANVULLINGEN bij het boek *Stromingen in katholiek Nederland* (1)

BEWEGINGEN EN VOORGESCHIEDENIS

Over de voorgeschiedenis van verschillende nieuwe bewegingen kan op pag. 17 (aan het einde van 1.1) worden toegevoegd: En het tijdschrift van de Katholieke Charismatische Vernieuwing, *Bouwen aan de Nieuwe Aarde*, is een voortzetting van het blad van de derde orde van de maristen.

Aan pag. 19 kan worden toegevoegd: Een aantal van die gesprekskringen volgde een 'vorming tot leven de Geest', waarna zij verder gingen als katholieke charismatische gebedsgroep.

CRK-BEZOEKERSAANTALLEN

Op pag. 42 staat dat de bezoekersaantallen van CRK-dagen stabiel rond de 4000 lagen. Over de bezoekersaantallen van de CRK-dagen zijn tegenstrijdige berichten te lezen. Een-twee-een, het blad van de r.-k. Kerkprovincie, publiceerde wel eens een verslag waarin stond dat er 5000 bezoekers waren terwijl de journalist van het Katholiek Nieuwsblad er nog geen 1000 telde. Waarschijnlijk had Een-twee-een niemand die de bijeenkomst bezocht en namen ze het vooraf genoemde getal ('we verwachten 5000 deelnemers') over in het verslag.

ED ARONS

Op pag. 45 wordt Ed Arons een centrale figuur in de charismatische beweging genoemd. Hij was dat in de jaren zeventig en tachtig.

CRK EN BEWEGINGEN

Op pag. 46 staat dat het CRK "inmiddels een wending heeft gemaakt in de richting van de zogenoemde 'nieuwe bewegingen'". Het CRK heeft vanaf ca. haar tweede jaarlijkse bijeenkomst sterk geleund op medewerkers vanuit enkele nieuwe bewegingen (voor logistiek, kinderprogramma, ordedienst, ringleiding, e.d.), zonder dat die bewegingen als zodanig bij de CRK-organisatie betrokken waren. Die medewerking is duidelijk minder sinds Nellie Stienstra CRK-voorzitter is. En in 1999 hebben de nieuwe bewegingen zelf een grote landelijke manifestatie georganiseerd met 3500 deelnemers. Kardinaal Simonis noemde deze bijeenkomst in een persconferentie een uitstekende opmaat voor een landelijke katholiekendag (Trouw, 25 mei 1999). De nieuwe bewegingen werkten nadrukkelijk mee aan de manifestatie 'Met hart en ziel', 7

juni 2003, waarmee 150 jaar kromstaf werd gevierd.

BEZINNINGSCENTRUMEMMAUS

Op pag. 58 staat dat conferentieoord Emmaus te Helvoirt ná het overlijden van Derksen en zijn vrouw werd overgenomen door de stichting 'De Heiland'. En: "Verschillende behoudende groepen en bewegingen maken van dit conferentieoord gebruik."

Dit conferentieoord was sinds 1995 eigendom van stichting de Heliand (niet *Heiland*) en werd beheerd door het echtpaar Hey. In 2001 werden Tiny en Karel Pouwels de nieuwe beheerders. Tiny was van 1990 t/m 1999 landelijk voorzitter geweest van de Katholieke Charismatische Vernieuwing. Karel werd in 2000 lid van het bestuur van de stichting Katholieke Charismatische Vernieuwing. Onder hun beheer groeide de bezettingsgraad van het gebouw sterk. Vrijwel alle katholieke nieuwe bewegingen, maar ook groepen uit allerlei andere kerkelijke richtingen gingen er gebruik van maken. Anno 2004 bestond 70% van de gebruikers uit niet-katholieke christenen, onder wie veel evangelicalen en protestanten, maar ook vrijgemaakten en apostolischen.

Sinds 2001 woont er een kleine leefgemeenschap die zelf ook retraites en vorming aanbiedt.

De stichting De Heliand werd in 2004 een kerkelijke stichting naar rooms-katholiek recht en kreeg de naam R.K. Instelling Bezinningscentrum Emmaus. Conferentieoord Emmaus heeft in 2004 haar naam veranderd in Bezinningscentrum Emmaus.

WILLIBRORDUSHUIS

Op pag. 58 staat dat het Willibrordushuis in Den Haag het vormingshuis is van de charismatische beweging en van daaruit werd opgericht in 1990.

- Het Willibrordushuis is één van de vormingshuizen die belangrijk zijn voor de charismatische beweging. De Katholieke Charismatische Vernieuwing maakte en maakt gebruik van haar eigen centrum in Helmond (sinds 2000 vooral een jongerencentrum), conferentieoord Emmaus in Helvoirt, het Willibrordushuis in Den Haag, en van verschillende andere gebouwen. Voor het niet-katholieke deel van de charismatische beweging in Nederland is conferentieoord De Bron in Dalfsen de laatste dertig jaar

waarschijnlijk het meest gebruikte centrum voor bijeenkomsten geweest.

- De oprichting van de stichting Willibrordushuis was bij notariële akte op 4 oktober 1988. Oprichters waren Anton en Nellie Ruiters. Het Willibrordushuis werd toen een centrum voor gebed, vorming, evangelisatie en informatie.

- Het Willibrordushuis werd vanaf haar begin gebruikt door allerlei katholieke bewegingen en ook parochies; en ook door groepen van buiten de r.-k. kerk.

Meer informatie kan gevraagd worden bij het Willibrordushuis.

COMUNIONE E LIBERAZIONE

Op pag. 60 staat dat Comunione e Liberazione niet in Nederland te vinden is. Hun aantal is hier inderdaad miniem, maar ze zijn wel aanwezig en staan ook in de brochure die 15 nieuwe bewegingen gezamenlijk uitgaven in 1999. Zie nr. 0115 op www.stucom.nl.

DE UITDRUKKING LEKENBEWEGING

Op pag. 60-61 staat dat vrijwel alle bewegingen zichzelf uitdrukkelijk beschouwen als *lekenbewegingen*. Ik betwijfel of dat waar is. De term lekenbeweging is onduidelijk. De kerkelijke documenten gebruiken de uitdrukking *de nieuwe bewegingen en de nieuwe kerkelijke gemeenschappen* (Paus Johannes Paulus II in *Ecclesia in Europa* nr.29).

Mijn bezwaar tegen het woord *lekenbeweging* is dat *lekenbeweging* klinkt als: *beweging voor leken*. En *leken* heeft in het gewone spraakgebruik - en ook in Vaticanum II en de Katechismus van de Katholieke Kerk (KKK897) - de betekenis van: *niet-priesters en niet-religieuzen*. Met die negatieve omschrijvingen is het woord lekenbeweging voor de meeste nieuwe bewegingen niet geschikt.

Je kunt aan het woord *lekenbeweging* wel een positieve uitleg geven. Het woord *leek* komt namelijk van het Griekse woord *laos* (volk). *Leken* zijn dus de *leden van het volk van God*, alle gedoopten. Maar ook vanuit die betekenis is het woord lekenbeweging niet verhelderend. Kardinaal Suenens verzette zich terecht tegen de bewering dat de charismatische vernieuwing een beweging is in de betekenis van een georganiseerde groep mensen. De charismatische vernieuwing is volgens Suenens niet een beweging in de Kerk maar de

Kerk in beweging. Bij de samenwerking tussen de nieuwe bewegingen - in Nederland sinds 1999 -, hebben deze bewegingen *Kerk in beweging* als hun naam gekozen.

Lodewijk Winkeler geeft in zijn boek geen definitie van het woord lekenbeweging, maar schreef mij dat hij onder lekenbewegingen verstaat: bewegingen waar priesters niet per definitie de leiding hebben.

GEBEDSGROEPEN IN JAREN ZESTIG

Op pag. 70 staat dat charismatische gebedsgroepen al in de vroege jaren zestig te vinden waren in aartsbisdom Utrecht. Daar mag bij vermeld worden: zonder dat ze de naam charismatische gebedsgroep gebruikten en zonder opvallende charisma's als tongentaal, profetie en genezing. Het waren meer 'voorlopers van charismatische gebedsgroepen'. Zie op www.stucom.nl de documenten 0014, 0036, 0038, 0050, 0051, 0052, 0055 en 0056.

PROTESTANTSE KRING

Op pag. 71 staat dat de charismatische beweging in protestantse kring al zo'n honderd jaar oud is. Het woord *protestant* is hier verwarrend. In de Pinksterbeweging, die ontstond begin vorige eeuw, ging men na verloop van tijd over tot het vestigen van zelfstandige pinkstergemeenten buiten de 'gevestigde' of 'historische' kerken, omdat er in de protestantse kerken geen ruimte was voor bepaalde geestelijke ervaringen en charisma's. Pas in de jaren vijftig ontstond die ruimte wel, vooral in de kerken die nu protestants (PKN) heten.

KLEIN SION

Op pag. 72 staat dat de leefgemeenschap Klein Sion in 1966 ontstond in het klooster 'De Rees' in Brummen. Die kleine leefgemeenschap o.l.v. Jozef Horsthuis, ontstond echter pas in de jaren zeventig, en wel in Utrecht. De leefgemeenschap Klein Sion was actief in de Katholieke Charismatische Vernieuwing tot ze zich in 1984 aansloot bij de Foyer de Charité. In december 1985 verhuisde deze gemeenschap van Utrecht naar IJsselstein en in 1989 naar Huize 'De Rees' in Leuvenheim bij Brummen. Eind 2004 werd deze gemeenschap opgeheven vanwege overlijden en ouderdom. Het beheer van Huize De Rees werd op 1 januari 2005 op proef overgenomen door de Broeders van Sint Jan in Enschede, die als

naam handhaafden: retraitecentrum Klein Sion. Jozef Horsthuis heeft wel in de jaren zestig voor hem belangrijke conferenties meegemaakt die plaatsvonden in Huize De Rees.

PATER BEIJERSBERGEN

Op pag. 72 staat: "In de naar deze huisweekends genoemde 'Huisbeweging' kwam de pater Marist A. Beijersbergen met de charismatische beweging in contact. Hij verspreidde de beweging via retraites onder kloosterzusters en werd halverwege de jaren zeventig één van de leidende figuren." Door de Huisbeweging, m.n. door Frans Horsthuis, ontdekte A. Beijersbergen wel de waarde van het persoonlijke spontane gebed. Maar de Huisbeweging was een soort voorloper van de charismatische vernieuwing. Pater André Beijersbergen leerde de charismatische vernieuwing meer rechtstreeks kennen door een oecumenische conferentie in Nijmegen in 1971 en door het tijdschrift *New Covenant*. Hij vertelt hier over in een interview dat staat in *Bouwen aan de Nieuwe Aarde* en op www.stucom.nl document 0055 en 0056.

BOEK SUENENS

Op pag. 72 wordt genoemd het boek "Een nieuw Pinksteren?", van Kardinaal Suenens. De tekst van dit boek werd in een betere Nederlandse vertaling opnieuw gepubliceerd in boek 1 van zijn gebundelde teksten over charismatische vernieuwing, "De heilige Geest, levensadem van De Kerk", uitgave Fiat-vereniging, 2001. Zie www.stucom.nl document 0238, 0067 en 0069.

TONGENTAAL

Op pag. 72-73 wordt tongentaal omschreven als "geïnspireerde, moeilijk verstaanbare taal, die door andere deelnemers wordt uitgelegd." De omschrijving "moeilijk verstaanbaar" suggereert dat er een moeilijkheid moet worden opgelost door duidelijker of harder te spreken, zodat de hoorder met zijn verstand kan begrijpen wat er gezegd wordt. Tongentaal vindt echter niet op verstandelijk niveau plaats. Vanuit het verstand beredeneerd klinkt tongentaal als een stroom van klanken. De nieuwe bijbelvertaling van 2004 (NBV) noemt het *klanktaal*.

Tongentaal wordt door de Geest geïnspireerd, dat klopt. Maar gebed in tongentaal gaat vanuit het hart rechtstreeks naar de tong, zonder dat het verstand de klanken kiest (Paulus schrijft

"Wanneer ik in tongentaal bid, bidt mijn geest wel, maar mijn verstand heeft er geen deel aan.", 1 Kor.14, 14) Kardinaal Suenens noemt het: niet-conceptueel, niet-inhoudelijk bidden. Hij schrijft: 'Deze wijze van bidden maakt mogelijk om iets wat in een begrijpelijke vorm niet kan worden gezegd, op een andere, niet-begrijpelijke manier tot uitdrukking te brengen. Bidden in tongentaal staat tot het normale gebed zoals een abstract, non-figuratief schilderstuk staat tot de gewone schilderkunst' (boek 2 van "De heilige Geest, levensadem van De Kerk", pag. 81).

Dat tongentaal door andere deelnemers wordt uitgelegd gebeurt zelden. En als het gebeurt, dan is die uitleg niet het product van verstandelijke analyse en talenkennis. De uitleg of vertolking is een andere gave van de Geest (vgl.1 Kor.12, 10). Het is een verwoording van wat de Geest op dat moment wil zeggen en komt als een ingeving van de Geest zoals ook een profetie een ingeving is die de profeet niet zelf verzonnen heeft. Wat vaak voorkomt in bijeenkomsten van de Katholieke Charismatische Vernieuwing is dat er in stilte of halffluid gebeden wordt in tongen of - als variant daarop - dat er samen hardop wordt gezongen in tongen in momenten van gezamenlijke lofprijzing tot God. Die tongenzang gaat meestal over in een diepe gevulde stilte waarin niet zelden een ingeving van de Geest wordt ontvangen. Tongentaal heeft dan mede de functie van ruimte en ontvankelijkheid voor God creëren. Uiteraard moet alles wat aan de Geest wordt toegeschreven getoetst worden door de hoorders. De mate waarin de gehoorde klanken of woorden werkelijk door Gods Geest geïnspireerd zijn varieert van 'helemaal niet' tot 'in hoge mate'. Aan de vruchten ken je de boom.

Zie over tongentaal ook www.stucom.nl de documenten 0071 en 0085

SPANNINGSVELD

Op pag. 73 staat: "Tussen de oorspronkelijke inspiratie van de afzonderlijke, los georganiseerde kleine groepen en de officiële katholieke kerk bestond een spanningsveld. Met name de individuele ervaring van Gods Geest stond op gespannen voet met de katholieke leer van de sacramenten, waarin de gaven van de Geest 'standaard' door het doopsel en vormsel aan de gelovigen worden toebedeeld."

De individuele ervaring van de Geest staat voor de Katholieke Charismatische Vernieuwing niet op gespannen voet met de katholieke leer van de sacramenten. Bij het bidden om vervuld te worden met Gods Geest - een wezenlijk element in deze vernieuwing - is vrijwel vanaf het begin van de Katholieke Charismatische Vernieuwing altijd de link gelegd met het reeds ontvangen hebben van de Geest in doopsel en vormsel. Het spanningsveld had meer te maken met 'onbekend maakt onbemind' en met te groot enthousiasme vanuit sterke geestelijke ervaringen. Voor parochiepastores en -besturen blijkt het lastig te zijn om met nieuwe bewegingen om te gaan. Zie ook het artikel *Spanningsveld tussen parochie en beweging*, op www.stucom.nl document 0039.

STRUCTUUR

Op pag. 73 staat: "Ook de organisatorische versterking van de structuur van de beweging door de oprichting van een charismatisch Dienstencentrum droeg bij aan een verbetering van de contacten tussen de beweging en de kerkelijke leiding."

Het dienstencentrum voor de charismatische vernieuwing in r.-k. Nederland ontstond al in het begin, in 1975. In april 1976 werd voor het bevorderen van deze vernieuwing de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde opgericht en kwam er een begin van structuur voor overleg en organisatie. Pas in 1985 werden de structuren duidelijk geregeld. Ze werden toen vastgelegd in het huishoudelijk reglement van de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde (die haar naam in 2001 veranderde in stichting Katholieke Charismatische Vernieuwing).

CONTACTGROEP BISSCHOPPEN

Op pag. 73 staat: "In de jaren tachtig werd een officiële contactgroep ingesteld, waarin momenteel de Haarlemse bisschop J. Punt namens de bisschoppen zitting heeft." Dit laatste klopt niet.

Die contactgroep bestond van de zijde van de bisschoppen steeds uit een bisschop: achtereenvolgens mgr. Simonis, mgr. Bär (1985-1993), mgr. Ter Schure (1993-1998) en mgr. Punt (1998-2000); en iemand van de beleidsadviescommissie of het secretariaat van de Kerkprovincie (achtereenvolgens mw. M. Klompé, mw. M. Steemers-van Winkoop en pater A. Peters).

Bij de reorganisatie van alle referentschappen van de Bisschoppenconferentie werd medio 2000 een referentschap *Nieuwe Bewegingen* ingesteld met mgr. Van Burgsteden als referent. Dit referentschap verving in feite de Bisschoppelijke Contactgroep voor charismatische vernieuwing.

LEEFGEMEENSCHAP NIEUWE AARDE

Op pag. 74 staat dat het huis van Anton en Nellie de Ruiter (dat moet *Ruiter* zijn, zonder *de*) uitgroeide 'tot de leefgemeenschap Bouwen aan de Nieuwe Aarde (BANA)'. Wat in feite gebeurde is dat Ed en Karin Arons gingen wonen in een huis dat eigendom was van Anton en Nellie Ruiter, en dat in deze woning (Laagstraat 372-374, later aangekocht door de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde) twee dingen groeiden. Ten eerste een landelijk dienstencentrum voor de charismatische vernieuwing in de r.-k. kerk. Ten tweede een leefgemeenschap. Die leefgemeenschap stond de eerste tijd onder leiding van Ed en Karin Arons. Toen die met hun kinderen apart gingen wonen kreeg Maria Vinkenburg de leiding en koos de leefgemeenschap een naam: Nieuwe Aarde-gemeenschap. Het dienstencentrum verhuisde in 1992* naar Helmond, waar het nog altijd zit. De Nieuwe Aarde-gemeenschap bleef wonen in de Laagstraat en bleef zorgen voor de afdelingen Talitakumi (weekends voor genezing en bevrijding) en retraites, tot heden toe.

Bouwen aan de Nieuwe Aarde is de naam van een tijdschrift en was de naam van een stichting. De stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde 'is te beschouwen als het officiële orgaan voor de katholieke Charismatische Vernieuwing in Nederland', schreven de bisschoppen in Bisschoppelijke brief nr. 24 (1 oktober 1988). Het stichtingsbestuur heeft de naam van de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde op 4 december 2001 veranderd in *Stichting Katholieke Charismatische Vernieuwing*. En sindsdien wordt ook kortweg over *de KCV* gesproken.

FINANCIËN

Op pag. 74 staat: 'In 1974 waren er zo'n veertig gebedsgroepen, waarvan de Eindhovense leefgemeenschap het communicatiecentrum vormde. Bouwen aan de Nieuwe Aarde werd daarbij financieel gesteund door de Stichting Getuigenis van Gods Liefde van P. Derksen.'

Hier wordt een scheef beeld geschetst. De stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde kreeg kleine en grote giften van allerlei personen uit een brede achterban. Financiële steun door de Stichting Getuigenis van Gods Liefde speelde geen belangrijke rol en betrof slechts incidentele projecten. De stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde heeft altijd bewust haar onafhankelijkheid bewaard ten opzichte van geldgevers.

De Stichting Getuigenis van Gods Liefde werd rond 1980 opgericht en verdween weer rond 1995. Ze gaf wereldwijd financiële steun aan heel veel verschillende katholieke groeperingen en projecten. Er is nooit een organisatorische band geweest tussen de Stichting Getuigenis van Gods Liefde en de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde.

TIJDSCHRIFT BOUWEN AAN DE NIEUWE AARDE

Op pag. 74 staat: 'Als contact- en informatieblad geeft Bouwen aan de Nieuwe Aarde een gelijknamig tijdschrift uit.' Het betreft hier de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde, niet de gemeenschap Nieuwe Aarde.

GETALLEN

Op pag.75 staat: 'In de tweede helft van de jaren zeventig maakte de beweging een onstuimige groei door. Rond 1980 waren er zo'n 150 gebedsgroepen bij BANA bekend, momenteel zijn het er circa 170. De jaarlijkse bijeenkomst van BANA trekt altijd zo'n 2.000 mensen.'

Dat aantal van 170 in begin jaren negentig was in 2004 teruggelopen tot ca. 120. Veel groepen die in 1980-1990 bijeenkwamen zijn door vergrijzing gestopt.

De jaarlijkse Nationale Open Dag trok in de jaren tachtig en negentig meestal tussen de 1500 en 2000 mensen. In 1999 werd deze Nationale Open Dag ingevoegd in een dag van vijftien nieuwe bewegingen samen. Daar namen 3500 mensen aan deel. In 2000 was er geen Nationale Open Dag en in de jaren 2001-2004 waren er gemiddeld 500 deelnemers. In 2005 waren het er 800.

DIENSTENCENTRUM

Op pag. 75 staat dat de Nieuwe Aarde Gemeenschap tegenwoordig in Helmond is gevestigd 'en van waaruit ook het Dienstencentrum wordt verzorgd'. Zoals

hierboven reeds gezegd: Deze gemeenschap bleef altijd in Eindhoven wonen. Haar leden hielpen wel regelmatig in het dienstencentrum in Helmond, maar voor dat dienstencentrum (een kantoor) heeft de stichting Bouwen aan de Nieuwe Aarde altijd apart medewerkers gehad.

CONFERENTIECENTRA CHARISMATISCHE BEWEGING

Op pag. 75 staat: 'Dan zijn er de Croy-gemeenschap in Aarle-Rixtel, die in 1977 door het al genoemde echtpaar De Ruiter [moet *Ruiter* zijn, zonder *de*] werd opgericht, en de Willibrordusgemeenschap in 's-Gravenhage, die werd gesticht in 1988 en waarbij het echtpaar De Ruiter opnieuw een belangrijke rol speelde. Deze gemeenschap beheert tevens het Willibrordushuis, het conferentiecentrum van de charismatische beweging.'

De Croygemeenschap werd niet alleen door het echtpaar Ruiter opgericht, maar door de echtparen Swart en Ruiter, plus enkele alleenstaanden.

Zie verder hierboven de opmerkingen over het Willibrordushuis.

PRIESTERS IN EMMANUEL

Op pag. 76 staat: 'Emmanuel is een uitgesproken lekenbeweging, maar er zijn ook wel priesters lid. Deze mogen niet ook nog lid zijn van een orde of congregatie: alleen priesters die bij een bisdom horen (seculiere priesters) kunnen lid zijn.' Daarbij zij gezegd dat de priesters binnen Emmanuel veelal jonge leden waren van Emmanuel, die priester werden en tevens lid van Emmanuel bleven.

GEMEENSCHAPPEN VAN DE HEILIGE FAMILIE

Op pag. 79 staat dat er slechts één groep van de Gemeenschappen van de Heilige Familie in Nederland is, en dat deze groep is aangesloten bij de charismatische beweging. Er zijn echter in Nederland vier groepen en ze zijn niet aangesloten bij de charismatische beweging. Vertegenwoordigers van deze uit Polen afkomstige gemeenschappen nemen wel sinds enige jaren deel aan het regelmatige overleg tussen de nieuwe bewegingen in Nederland.

FOCOLARE

Op pag. 83 staat dat het Focolare naar schatting twee miljoen aanhangers heeft. Volgens drs. Leo Andringa, in een lezing in 2002, gaat het om acht miljoen aanhangers.

BEWEGINGEN SAMEN

De bijeenkomst met Pinksteren 1999, die op pag. 85 wordt genoemd in het kader van de Focolarebeweging was een gezamenlijke onderneming van vijftien nieuwe bewegingen. Het initiatief kwam van de Katholieke Charismatische Vernieuwing en het Focolare verzorgde het grootste deel van de organisatie. Er waren geen 4000 maar ca. 3500 deelnemers. Die vijftien bewegingen hebben sinds 1999 geregeld overleg en gezamenlijke initiatieven.

CURSILLO

Op pag. 86 staat dat de liederen die bij het Cursillo gezongen worden vaak afkomstig zijn uit de Focolarebeweging. Dat klopt niet. Ze zingen gebruikelijke kerkliederen, liederen van de Charismatische Vernieuwing en ook enkele van Focolare en Taizé.

Er staat ook dat de cursillo's een beetje aanleunen tegen de charismatische beweging. Historisch klopt dat niet want Cursillo in ontstaan op Mallorca, ongeveer in 1949, en de Katholieke Charismatische Vernieuwing ontstond pas in 1967 mede vanuit Cursillo-kringen in de VS.

FOYER KLEIN SION

Op pag. 88 staat nogmaals dat de gemeenschap Klein Sion in 1984 verhuisde naar Brummen. Dat gebeurde pas in 1989. In 1984 sloot de katholieke charismatische gemeenschap Klein Sion zich aan bij de Foyer de Charité. Zie verder hier boven bij Klein Sion.

ARK / GELOOF EN LICHT

Op pag. 91 en 92 gaat het over de Gemeenschap van de Ark en Geloof en Licht. Tot zesmaal toe wordt geschreven 'geestelijke handicap', waar zou moeten staan 'verstandelijke' of 'mentale' handicap. Juist door de Arkgemeenschappen en het werk van Geloof en Licht is sterk naar voren gekomen dat mensen met een verstandelijke handicap niet gehandicapt zijn in hun geestelijk leven.

ADRES NIEUWE AARDE GEMEENSCHAP

Op pag. 125 wordt als adres van de Nieuwe Aarde Gemeenschap vermeld: Helmond. Dit moet zijn: Laagstraat 372, 5654 PR Eindhoven, tel. 040-2515792.

Kees Slijkerman, 30 mei 2005

(1) *Stromingen in katholiek Nederland* - Lodewijk Winkeler (Uit de serie Wegwijs), uitgeverij Kok - Kampen 2004, ISBN 90 435 0889 6 Prijs: 14,90 Euro

Een recensie van dit boek staat als 0139 op www.stucom.nl.

** Deze versie van 21 februari 2007 is gelijk aan de versie van 2 juni 2005, behalve de toegevoegde de tekst over de Gemeenschappen van de Heilige Familie (toegevoegd in augustus 2005) en een correctie onder LEEFGEMEENSCHAP NIEUWE AARDE. Daar stond dat het dienstencentrum in 1990 verhuisde naar Helmond. Dat klopte niet. Tot 1990 had Maria Vinkenburg de leiding over het dienstencentrum en in 1992 verhuisde het dienstencentrum naar Helmond.*

Op 21-10-2011 is de tekst in kolom gezet en een enkele verwijzing naar een ander document op www.stucom.nl toegevoegd.

- Een historisch overzicht van de Katholieke Charismatische Vernieuwing in Nederland tot 1992 staat onder nr. 0014 op www.stucom.nl.

- Korte beschrijvingen van nieuwe bewegingen in Nederland staan onder nr. 0115 op www.stucom.nl.

Deze tekst staat als document 0133 op www.stucom.nl in de rubriek Nieuwe kerkelijke bewegingen.